

БАТЛАВ.

САНГИЙН САЙД

Б.ЖАВХЛАН

БАТЛАВ.

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН САЙД

Ж.ЭНХБАЯР

БАТЛАВ.

ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД

О.АЛТАНГЭРЭЛ

МАЛЫН ИНДЕКСЖҮҮЛСЭН ДААТГАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ,
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын хавсралтаар батлагдсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа”-ны бодлогын баримт бичгийн 4.3.9-д “Давхар даатгалын тогтолцоог боловсронгуй болгоно.” гэж, 7.3.22-т “Гамшгийн аюул, өртөнг, эмзэг байдлыг бууруулах, гамшгийн эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, даатгалын тогтолцоог боловсронгуй болгоно” гэж, 8.3.2-т “Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлд дасан зохицох, эрсдэлийг бууруулах чадавхыг бэхжүүлэх, хөдөө аж ахуйд даатгалын тогтолцоог боловсронгуй болгож, гэнэтийн эрсдэлээс учирч болох эдийн засгийн хохирол, эрсдэлийг бууруулна” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолын хавсралтаар батлагдсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.3.4.9-д “Байгаль, цаг уурын эрсдэлээс хамгаалах хөдөө аж ахуйн даатгалын тогтолцоог сайжруулна” гэж тус тус заасан.

1.2.Практик үндэслэл, шаардлага

Сүүлийн жилүүдэд Монгол Улс орныг нийтэд нь хамарсан зудын гамшигт үзэгдэл олонтоо тохиолддог болж байгаа нь нийт малчин айл өрх, мал бүхий иргэдийн нийгмийн баталгааг үгүй хийж, энэ хэмжээгээр улс орны эдийн засагт үүсэх сөрөг нөлөөллийг эрс нэмэгдүүлж байна. Тухайлбал, сүүлийн 70 гаруй жилд манай оронд 13 удаагийн зудын улмаас 45 сая толгой мал хорогдсон бөгөөд 2010 онд нийт малын 22% нь хорогдож, 8.6 мянган малчин өрх малгүй болж, 32.8 мянган малчин

өрх нийт малынхаа 50 хувийг алдсан байна. Түүнчлэн зудын гамшгаас үүсэх хохирлын хэмжээ эдийн засгийн дундаж үнэлгээгээр 2016 онд 18 тэрбум төгрөгт, 2024 онд 1 их наяд 357 тэрбум төгрөгт тус тус хүрч байгаа нь зудын гамшгийн эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх тогтолцоог улам сайжруулах шаардлагатайг харуулж байна.

Эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх даатгалын тогтолцоо нь эрсдэл тохиолдсоны дараа авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүдээс зардал багатай, тогтвортой, үр дүнтэй байдаг нь олон улсад нэгэнт хүлээн зөвшөөрөгдсөн бөгөөд байгалийн гамшиг, их хэмжээний эрсдэлийн эсрэг хэрэглэдэг даатгалын шинэлэг төрөл юм.

Монгол Улсын Их Хурлаас 2014 онд баталсан Малын индексжүүлсэн даатгалын тухай хуулиар малын индексжүүлсэн даатгалын болон дотоодын давхар даатгалын үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтоож, индексжүүлсэн даатгалын эрсдэлийг хуваарилах, нөхөн төлбөр олгох, даатгуулагч малчны эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулж ирсэн. Хууль хэрэгжиж эхэлснээс хойш давхардсан тоогоор нийт 267 мянган малчин өрх болон мал бүхий иргэний 59.4 сая толгой малыг индексжүүлсэн даатгалд хамруулж, 65 мянган малчин өрхөд 26.1 тэрбум төгрөгийн нөхөн төлбөрийг, үүнээс 2024 онд 22 мянган малчин өрхөд 16.8 тэрбум төгрөгийн нөхөн төлбөрийг тус тус олгоод байна.

Хэдийгээр малын даатгалын эрх зүйн орчныг шинээр бүрдүүлж индексжүүлсэн даатгалыг амжилттай нэвтрүүлсэн боловч жилд дунджаар нийт малчин өрхийн дөнгөж 11-18 хувь, нийт малын 7-10 хувь тус тус даатгалд хамрагдаж байгаа нь эрх зүйн орчныг шинэчлэн баталж, хэрэгжүүлж байгаа төрийн бодлогын зорилт төдийлөн оновчтой хангагдахгүй байгааг харуулж байна. Энэ хүрээнд Малын индексжүүлсэн даатгалын тухай хуульд доор дурдсан үндэслэлийн хүрээнд холбогдох нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хэрэгцээ шаардлага байна. Үүнд:

1.Малын индексжүүлсэн даатгалын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2-т “Нэгдүгээр босго үзүүлэлт зургаан хувь, хоёрдугаар босго үзүүлэлт 30 хувь байна.” гэж, мөн зүйлийн 7.4.-т “Засгийн газар босго үзүүлэлтийг шинэчлэн тогтоохдоо нэгдүгээр босго үзүүлэлтийг нэг хувиар, хоёрдугаар босго үзүүлэлтийг тав хүртэл хувиар нэмэгдүүлж, эсхүл бууруулж болно.” гэж нөхөн төлбөр олгох босго үзүүлэлтийг тус тус хатуу хуульчлан тогтоож өгсөн нь малчдын даатгалд хамрагдах сонирхлыг бууруулж, даатгалын үр шимийг хүртэхэд сөргөөр нөлөөлж байна. Иймээс нөхөн төлбөр олгох босго үзүүлэлтийг хуульчлан тогтоохгүйгээр мэргэжлийн актуарчдын тооцоололд үндэслэн тогтмол шинэчлэн Засгийн газраас баталдаг байхаар өөрчлөн найруулах шаардлагатай байна.

Даатгалын нөхөн төлбөрийн босго үзүүлэлтийг хуульд хатуу тогтоон заахгүйгээр баталж мөрдүүлснээр малчдын даатгалд хандах итгэл үнэмшлийг сайжруулж, индексжүүлсэн даатгалын хамрах хүрээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, улмаар малын индексжүүлсэн даатгалын тогтолцоог урт хугацаанд, тогтвортой өргөжин тэлэх ач холбогдлыг өгөх болно.

2.Малын индексжүүлсэн даатгалын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлд даатгалын нөхөн төлбөрийг малын хорогдлын дүн мэдээг үндэслэн зудын эрсдэлийн хохирол гарсны дараа буюу дараа оны намар тооцоолж олгохоор заасан байгаа нь зудад өртсөн малчдын гамшгийн эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, даван туулах боломжийг бууруулж байна.

Иймээс үргэлжлэн бий болох зудын хүнд нөхцөлийг даван туулах хүрээнд даатгуулагч малчин болон даатгалын компани хооронд байгуулсан тухайн жилийн гэрээний дүнг үндэслэн нөхөн төлбөрийн тодорхой хэмжээг нэг удаа урьдчилсан байдлаар олгодог байх шинэ зохицуулалтыг нэмж тусгах нь зүйтэй байна.

3.Малчдын даатгалд хандах итгэл үнэмшлийг сайжруулж, индексжүүлсэн даатгалын хамрах хүрээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, малчин өрх болон мал бүхий иргэдийг ядууралд өртөхөөс хамгаалах зорилгоор банк санхүүгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээнд хамрагдаж буй малчин өрх, мал бүхий иргэдийн малыг индексжүүлсэн даатгалд хамруулах шаардлагыг Малчны тухай хуульд шинээр нэмж тусган боловсруулна.

4. Өнөөдрийн байдлаар Үндэсний давхар даатгалын компани нь малын индексжүүлсэн даатгалын үйл ажиллагаанаас гадна бусад төрлийн арилжааны даатгалын үйл ажиллагааг эрхэлдэг тул хуульд заасан “малын давхар даатгалын компани” гэснийг “давхар даатгалын компани” болгон өөрчлөх шаардлага тавигдаж байна.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.5.1-д заасан хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хэлбэрээр боловсруулна.

Малын индексжүүлсэн даатгалд малчин өрх болон мал бүхий иргэдийн хамрах хүрээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, индексжүүлсэн даатгалын үйл ажиллагааг улам сайжруулах хүрээнд дараах зохицуулалтуудыг тусгана. Үүнд:

- Даатгалын нөхөн төлбөр олгох босго үзүүлэлтийг уян хатан тогтоох зохицуулалтыг тусгана;

- Даатгуулагч даатгалын үр шимийг цаг алдалгүй хүртэх, зудын эрсдэлийг хохирол багатай даван туулах зорилгоор нөхөн төлбөрийг хэсэгчлэн урьдчилан олгодог болох зохицуулалтыг тусгана;

- Давхар даатгалын компанийн үйл ажиллагааны хамрах хүрээг хязгаарласан зохицуулалтыг бууруулах өөрчлөлтийг тусгана;

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Хуулийн төсөл батлагдсанаар малын индексжүүлсэн даатгалд хамрагдсан малчид гамшгийн эрсдэлийг хохирол багатай даван туулах, малчид даатгалын үр шимийг хүртэх, даатгалын хамрагдалтыг нэмэгдүүлэх ач холбогдолтой.

Зудын гамшгаас сэргийлэх, эдийн засгийн хохирол багатай даван туулах хүрээнд даатгалын нөхөн төлбөрийг хэсэгчлэн урьдчилан олгодог болох зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгана.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, шинэчлэн найруулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаарх санал

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хууль тогтоомжтой нийцнэ. Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Малчны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулна.

--oOo--